

2. 4. 2004

ID: 24781

Průtahy řízení a náhrada škody

Nebylo-li v důsledku průtahů na straně soudu vydáno rozhodnutí, které by jinak vydáno zřejmě bylo, je třeba, pro účely náhrady škody, zkoumat, zda takováto soudem přiznaná pohledávka by byla z majetku žalovaného uspokojena.

Nebylo-li v důsledku průtahů na straně soudu vydáno rozhodnutí, které by jinak vydáno zřejmě bylo, je třeba, pro účely náhrady škody, zkoumat, zda takováto soudem přiznaná pohledávka by byla z majetku žalovaného uspokojena.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 145/2002, ze dne 31.3.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně R. a. s., zastoupené advokátem, proti žalované České republice - Ministerstvu spravedlnosti ČR, se sídlem v Praze 2, Vyšehradská 16, o zaplacení 84.359,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 13 C 368/99, o dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 13. listopadu 2001, č. j. 16 Co 366/2001-80, tak, že rozsudek odvolacího soudu a rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 20. 12. 2000, č. j. 13 C 368/99-53, s výjimkou výroku, jímž byla žaloba zamítnuta, a výroku, jímž bylo řízení zastaveno, se zrušují a věc se v tomto rozsahu vrací Okresnímu soudu v Ústí nad Labem k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobkyně se podle zákona č. [58/1969](#) Sb. domáhala náhrady škody ve výši 84.362,- Kč, která jí měla vzniknout nečinností Krajského soudu v Ústí nad Labem v soudním řízení vedeném proti žalované C. spol. s r.o., o zaplacení částky 81.114,- Kč. V průběhu řízení byl na žalovanou společnost prohlášen konkurs a konkursní řízení následně zastaveno pro nedostatek majetku; v důsledku toho žalobkyně pozbyla možnost svoji pohledávku vymoci a zároveň zbytečně vynaložila soudní poplatek ve výši 3.248,- Kč.

Okresní soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 20. 12. 2000, č. j. 13 C 368/99-53, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 84.359,- Kč s příslušenstvím, ohledně zbývajících částí příslušenství žalobu zamítl, řízení ohledně částky 3,- Kč zastavil a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že právní předchůdkyně žalobkyně podala dne 10. 11. 1992 u Okresního soudu v Liberci žalobu, jíž se proti C. spol. s r.o. domáhala zaplacení dlužné ceny vydaného a fakturou vyúčtovaného zboží ve výši 81.114,- Kč, a poté, co Okresní soud v Liberci vyslovil svou věcnou nepřislusnost, byla věc dne 17. 3. 1993 postoupena Krajskému soudu v Ústí nad Labem. Žalobkyně na výzvu tohoto soudu uhradila soudní poplatek ve výši 3.248,- Kč, avšak přes její součinnost a urgence soud nečinil žádný jiný úkon až do 24. 5. 1995, kdy byl na majetek žalované prohlášen konkurs. V této skutkově nepříliš složité obchodní věci, kterou bylo možné vyřídit platebním rozkazem, tedy Krajský soud v Ústí nad Labem nevydal rozhodnutí a podle soudu prvního stupně se tím dopustil nesprávného úředního postupu podle § 18 zákona č. [58/1969](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou

rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem (dále též jen „zákon“). V příčinné souvislosti s tím vznikla žalobkyni škoda ve výši uplatněné pohledávky a zaplaceného soudního poplatku. Nic na tom nemění ani nesolventnost tehdejší žalované společnosti, která nemůže být brána v úvahu při rozhodování o náhradě škody způsobené nesprávným úředním postupem. Pokud by totiž krajský soud jednal a rozhodl bez průtahů, a žalobkyně se pak přesto nemohla domoci svého práva, nevznikla by již odpovědnost státu podle zákona č. [58/1969](#) Sb.

K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 13. 11. 2001, č. j. 16 Co 366/2001-80, ve spojení s opravným usnesením ze dne 13. 11. 2001, č. j. 16 Co 366/2001-84, rozsudek soudu prvního stupně v napadeném vyhovujícím výroku potvrdil, rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení a proti rozsudku připustil dovolání. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a dospěl k závěru, že okolnosti osmnáctiměsíční nečinnosti Krajského soudu v Ústí nad Labem jednoznačně svědčí o nesprávném úředním postupu soudu ve smyslu § 18 odst. 1 zákona č. [58/1969](#) Sb., neboť nedošlo k vydání rozhodnutí, které v řízení vydáno být mohlo a mělo. Následkem této nečinnosti se žalobkyni nedostalo ochrany jejího subjektivního práva a její nárok nemohl být vymáhán, což je v přímém vztahu příčiny a následku, přičemž škoda „je představována skutečností, že se subjektivnímu právu poškozeného nedostává jeho uplatněním u soudu zvláštní kvality, totiž projevu státního donucení, resp. úkonů směřujících k předpokladu možného vynucení plnění subjektivní povinnosti žalovaného účastníka soudního řízení“. Škoda tedy spočívá podle odvolacího soudu v tom, že žalobkyni nebyla poskytnuta soudní ochrana a její právo se nestalo vymahatelným. Výlučnou příčinou toho, že se žalobkyně zaplacení své pohledávky nedomohla, je právě zrušení konkursu pro neexistenci majetku úpadce (tehdejší žalované). Žalobkyně přitom není povinna prokazovat, že by byla úspěšná v soudním řízení, postačuje, že řízení zahájila a řádně vedla. Významná není ani případná nesolventnost tehdejší žalované, neboť jednak žalobkyně ohledně ní neměla dostatek informací, jednak šlo o proměnlivý stav. Stát by musel vyvrátit tvrzení žalobkyně o existenci tohoto předpokladu pro vznik škody.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, které odůvodňuje podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. Za právně významné považuje otázky, zda je možné za škodu způsobenou průtahy v řízení (nečinností soudu) považovat finanční hodnotu pohledávky uplatněné v občanském soudním řízení, ačkoliv její vymahatelnost byla s ohledem na celkové poměry dlužníka nereálná již v době podání žaloby, a zda újma může být představována tím, že „se subjektivnímu právu poškozeného nedostává jeho uplatněním u soudu zvláštní kvality“. Dovolatelka odkazuje na závěry, které ohledně podmínek odpovědnosti státu za škodu způsobenou nečinností soudu vyslovil Nejvyšší soud v odůvodnění rozsudku sp. zn. 25 Cdo 38/2000, a dovozuje, že mezi újmou, jejíž náhrady se žalobkyně domáhá, a skutečností, se kterou spojuje vznik nároku na náhradu škody (průtahy v řízení), není dán vztah příčiny a následku. Z důkazů provedených v řízení předcházejícím napadenému rozsudku (z konkurzního řízení a z jednání před soudem prvního stupně) totiž vyplývá, že dlužník žalobkyně byl insolventní již v době podání žaloby. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

Žalobkyně ve vyjádření navrhla, aby dovolání bylo zamítnuto. Odpovědnost státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem je objektivní a nemůže být vyloučena hypotetickými závěry uváděnými v dovolání. Žalobkyni neukládal žádný zákon, aby zkoumala solventnost svého dlužníka v době podání žaloby, a prokázala-li, že soud neučinil v řízení žádný úkon, jsou splněny podmínky odpovědnosti státu za vzniklou škodu.

Vzhledem k ustanovení části dvanácté, hlavy první, bodu 17. zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) dovolání projednal a rozhodl o něm podle dosavadních předpisů, (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001 - dále jen „o.s.ř.“). Po zjištění, že dovolání bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř. oprávněnou osobou - účastníkem řízení - a po přezkoumání věci ve smyslu ustanovení § 242 odst. 3 o.s.ř. dospěl k závěru, že dovolání, které je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 1 o.s.ř., je důvodné.

Přípustnost dovolání v dané věci byla založena výrokem rozsudku odvolacího soudu, jímž nebyla právní otázka, pro kterou bylo dovolání připuštěno, vymezena; dovolání je proto přípustné pro řešení těch právních otázek, které byly pro rozhodnutí odvolacího soudu významné (srov. náleží Ústavního soudu České republiky ze dne 20.2.1997, III. ÚS 253/96, uveřejněný pod pořadovým číslem 19 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky, svazek 7), a jejichž řešení bylo v dovolání zpochybněno. Dovolací soud je přitom vázán uplatněným dovolacím důvodem včetně jeho obsahového vymezení (§ 242 odst. 1 a 3 o.s.ř.). Dovolatelka za zásadně významnou považuje právní otázku, zda v případě nesprávného úředního postupu spočívajícího v nevydání rozhodnutí v soudním řízení vzniká škoda již tím, že o uplatněném nároku není rozhodnuto, a zda je odškodnitelnou újmou výše uplatněné pohledávky a zaplacený soudní poplatek z návrhu na zahájení řízení bez ohledu na to, zda by žalobce byl v řízení úspěšný a zda by se na základě soudního rozhodnutí reálně domohl zaplacení své pohledávky.

Nesprávné právní posouzení věci, které dovolatelka uplatňuje jako důvod dovolání [§ 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř.], může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Podle § 36 zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), odpovědnost podle tohoto zákona se vztahuje na škodu způsobenou rozhodnutími, která byla vydána ode dne účinnosti zákona, a na škodu způsobenou ode dne účinnosti zákona nesprávným úředním postupem; odpovědnost za škodu způsobenou rozhodnutími, která byla vydána přede dnem účinnosti zákona, a za škodu způsobenou přede dnem účinnosti zákona nesprávným úředním postupem se řídí dosavadními předpisy. Tento zákon nabyl účinnosti dne 15. 5. 1998.

Vzhledem k tomu, že k nesprávnému úřednímu postupu, s nímž žalobkyně spojuje vznik škody, došlo před uvedeným datem, posuzoval odvolací soud věc správně podle dosavadního předpisu, tj. podle zákona č. [58/1969](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem.

Podle § 18 odst. 1 zákona stát odpovídá za škodu způsobenou v rámci plnění úkolů státních orgánů a orgánů společenské organizace uvedených v § 1 odst. 1 nesprávným úředním postupem těch, kteří tyto úkoly plní. Podle § 18 odst. 2 zákona odpovědnost podle odstavce 1 se nelze zprostit. Podle § 20 zákona pokud není stanoveno jinak, řídí se právní vztahy upravené v tomto zákoně občanským zákoníkem.

Ustanovení § 18 zákona zakládá objektivní odpovědnost státu (bez ohledu na zavinění), již se nelze zprostit a která předpokládá současné splnění tří podmínek: 1) nesprávný úřední postup, 2) vznik škody a 3) příčinná souvislost mezi nesprávným úředním postupem a vznikem škody. Protože zákon č. [58/1969](#) Sb. obsahující zvláštní úpravu odpovědnosti za škodu způsobenou orgánem státu blíže nedefinuje pojem škody ani neupravuje rozsah její náhrady, je třeba v této otázce vycházet z ustanovení § 442 obč. zák.

Podle § 442 odst. 1 obč. zák. hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk).

Škodou zákon míní újmu, která nastala (projevuje se) v majetkové sféře poškozeného (spočívá ve zmenšení jeho majetkového stavu) a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi, a je tedy napravitelná poskytnutím majetkového plnění, především penězi. Ušlý zisk je v podstatě ušlým majetkovým prospěchem a spočívá v nenastalém zvětšení (rozmnožení) majetku poškozeného, které bylo možno - kdyby nebylo škodné události - důvodně očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí (stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR Cpj 87/70, publikované pod č. 55 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1971). Charakter ušlého zisku má i majetková újma představovaná ztrátou majetkového přínosu, který poškozený jakožto věřitel mohl od svého dlužníka očekávat při obvyklém sledu událostí, nebýt nesprávného úředního postupu. Takové osobě nepochybně ušel majetkový přínos v hodnotě uplatněné pohledávky, neboť tím, že jí nebyla dlužníkem zaplácena, nezvětšil se její majetkový stav, ačkoliv bylo možno důvodně očekávat, že se tak, například na základě soudního rozhodnutí stane. Vznik škody na straně věřitele v takovém případě předpokládá, že jeho právo na plnění proti dlužníkovi není uspokojeno; nebylo-li o tomto nároku věřitele již rozhodnuto v soudním řízení, je třeba otázku důvodnosti a existence práva žalobce na plnění proti jeho dlužníkovi třeba řešit v řízení o náhradu škody jako otázku předběžnou.

Okolnost, že žalobce v soudním řízení pro nečinnost soudu nedosáhl požadovaného vydání soudního rozhodnutí, je nepříznivým důsledkem nesprávného úředního postupu. Sama o sobě však škodu nepředstavuje; o majetkovou újmu, která je odškodnitelná podle zákona č. [58/1969](#) Sb., půjde tehdy, mělo-li nevydání rozhodnutí dopad do majetkové sféry účastníka. Škoda ve výši uplatněné pohledávky (ušlý zisk) totiž žalobci vzniká pouze tehdy, jestliže bylo prokázáno, že takovou pohledávku skutečně měl (že by v případě věcného rozhodnutí se svým nárokem uspěl). V opačném případě (např. u pohledávky prekludované či od počátku neexistující) by soud při správném postupu nezatiženém průtahy řízení žalobu musel zamítnout a žalobce by rozhodnutím, jímž by byla dlužníku uložena platební povinnost, stejně nezískal. Je tedy zřejmé, že za takové situace by žalobci škoda nevznikla, neboť nevydání soudního rozhodnutí v jeho neprospěch se nemohlo negativně odrazit na jeho majetkovém stavu.

Rovněž vynaložení soudního poplatku, o jehož hodnotu se majetkový stav žalobce snížil, vyhovuje požadavku vzniku škody (skutečná škoda) pouze za předpokladu, že při zachování předepsaného úředního postupu by žalobce o odpovídající částku nepřišel, např. by mu byla zaplácena v rámci povinnosti žalovaného k náhradě nákladů řízení či by mu byla vrácena rozhodnutím soudu. I tuto otázku je tedy třeba řešit jako otázku předběžnou.

Pro úplnost je třeba v této souvislosti dodat, že kromě náhrady škody, jak ji upravuje občanský zákoník, neobsahuje zákon č. [58/1969](#) Sb. žádný zvláštní způsob odškodnění za případný nesprávný úřední postup spočívající v neodůvodněných průtazích řízení. Ani jiný platný předpis právního řádu

České republiky nezakládá možnost odškodnění, které by nezávisle na majetkovém stavu poškozeného a bez ohledu na majetkovou újmu stanovilo určitou satisfakci, bylo-li prokázáno porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě. Ostatně i Ústavní soud v nálezu ze dne 12. 2. 1997, sp. zn. IV ÚS 215/96, publikovaném pod č. 17 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR, ročník 1997, sv. 7, díl I., v souvislosti s rozhodováním o právu účastníka soudního řízení na projednání věci bez zbytečných průtahů a v přiměřené lhůtě podle čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod vyslovil, že zákon mu nedává možnost přiznání jiné satisfakce, nežli je vyslovení názoru, že toto právo bylo porušeno; samotná tato skutečnost nemůže být ani důvodem pro zrušení napadených rozhodnutí.

Dospěje-li soud v této věci při posuzování předběžné otázky ohledně vzniku škody ke kladnému závěru, tj. že soudní řízení žalobkyně proti jejímu dlužníku by vyústilo ve vydání požadovaného rozhodnutí, je třeba vážit, zda nevydání rozhodnutí jako důsledek nesprávného úředního postupu je v příčinné souvislosti se škodou spočívající v tom, že pohledávka žalobkyně vůči dlužníku nebyla uspokojena. Existence příčinné souvislosti (vztah příčiny a následku) mezi nesprávným úředním postupem a vznikem škody je totiž dalším z nezbytných předpokladů vzniku odpovědnosti státu za škodu. O vztah příčinné souvislosti se jedná, vznikla-li škoda následkem nesprávného úředního postupu, tedy jsou-li nesprávný úřední postup a škoda ve vzájemném poměru příčiny a následku, a tudíž je-li doloženo, že nebýt takového postupu, ke škodě by nedošlo, neboť soudem přiznaná pohledávka by byla z majetku dlužníka uspokojena. Byla-li příčinou vzniku škody jiná skutečnost, odpovědnost za škodu nenastává; příčinou škody může být jen ta skutečnost, bez jejíž existence by škodný následek nevznikl.

Z hlediska příčinné souvislosti proto bude v dané věci významné, zda splnění závazku dlužníkem žalobkyně bylo při tvrzené insolventnosti dlužníka reálné (bylo je možno při obvyklém průběhu událostí očekávat) v případě, že by k nesprávnému úřednímu postupu nedošlo, tj. zda průtahy v soudním řízení byly podstatnou a rozhodující příčinou toho, že se žalobkyni nedostalo zaplacení pohledávky.

Protože rozsudek odvolacího soudu není z hlediska dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. správný, Nejvyšší soud České republiky jej zrušil (§ 243b odst. 1 část věty za středníkem o.s.ř.). Vzhledem k tomu, že stejnými vadami, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, trpí i rozsudek soudu prvního stupně, byl i tento rozsudek (s výjimkou výroku, jímž byla žaloba zamítnuta a jímž bylo řízení zastaveno) zrušen a věc byla v tomto rozsahu vrácena Okresnímu soudu v Ústí nad Labem k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta druhá o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Práva dětí](#)
- [Náklady řízení](#)
- [Odmítnutí dovolání](#)
- [Bezplatná obhajoba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Omezení vlastnického práva veřejným prostranstvím a bezdůvodné obohacení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Opomenuté vyjádření účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Služební poměr](#)
- [Svéprávnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určitost sankcionované povinnosti](#)
- [Pohledávka](#)
- [Náhrada škody](#)